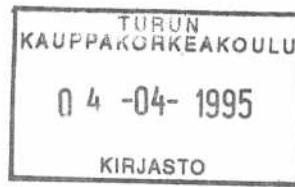

Pääkirjoitus

Viime aikojen yhteiskunnalliselle keskustelulle on ollut ominaista useiden klassisten valtiofilosofisten kysymysten esiinnousu. Suomen tapauksessa tämä poliittisen vallankäytön perustojen esillekaivaminen juontaa välillisesti tai välittömästi juurensa kysymykseen eurooppalaisesta integraatiosta. Suomen päätös hakea jäsenyyttä Euroopan unionissa viritti ensiksi keskustelun valtion suvereniteetista, joka on perinteisesti ollut hyvin keskeisenä arvona ja teemana suomalaisessa politiikassa. Kysymykseen siitä, kuinka paljon jäsenyys kokonaisuudessaan kaventaa Suomen suvereniteettiä, ei monista epätoivoisista yrityksistä huolimatta luonnollisestikaan kyetty tyydyttävästi vastaamaan. Jo itse kysymyksenasettelu ilmentää tiettyä yksiarvoisuutta poliittisessa kulttuurissamme samalla, kun se viestittää syvällisen arvokeskustelun tarpeellisuudesta itse moniarvoisen keskustelukulttuurin ylläpitämiseksi. Vaikka yhtä vastausta suvereniteetin kaventumiseen ei löydetty, kysymys raotti itse suvereniteettikäsitteen ristiriitaisia merkityksiä ja avasi näin tämän suomalaisen politiikan pyhän kulkakiven poliittiseen arviointiin.

Hyvin pitkälle integraatioteeman ansiosta esille on noussut myös mitä tarpeellisin perustuslakiteoreettinen keskustelu. Kysymys perustuslain suhteesta kansalaisiin, joiden vallankäyttöä se säätelee, lukeutuu modernin valtion perustaviin määrittelyihin. Tähän kysymykseen on nyt jouduttu palaamaan, kun on pyritty määrittämään Suomen EU-jäsenyyden oikeusvaikutuksia ja erityisesti tapaa, jolla liittymisestä tulisi päättää ja säätää Suomessa. Perustuslain luonne tulee myös jatkossa olemaan sitä enemmän esillä, mitä vahvemmin EU:n perussääntöjä kehitetään konstitutionaaliseen suuntaan. Silloin joudutaan myös eurooppalaisella tasolla pohtimaan sitä, mitä tarkoitusta jäsenvaltioiden omat perustuslait palvelevat ja mikä on niiden paikka unionin normihierarkiassa.

Toinen perustuslain luonteeseen liittyvä ja niin ikään EU-jäsenyyttä sivuava ajankohtainen kysymys koskee perustuslakien joustavuutta. Perustuslaki muodostaa tulkintoineen joustavan poliittis-oikeudellisen kokonaisuuden, mutta kuinka pitkälle sen poliittisessa joustavuudessa voidaan mennä ilman, että lain varsinaista tarkoitusta rikotaan. Integraatiokysymyksessä joustavuuden rajojen sanotaan tulleen vastaan useiden asiantuntijoiden väittäessä Suomen EU-jäsenyyden edellyttävän muutoksia perustuslain kirjaimen eikä vain sen tulkintaan.

Perustuslain joustavuus on toisaalta noussut kantavana teemana esille myös Suomen hallitusmuodon pitkäaikaisten uudistushankkeiden yhteydessä. Joustavuus liittyy tuolloin siihen tapaan, jolla Suomen nk. puolipresidentiaalista järjestelmää ollaan muutettu ja sopeutettu yhteiskunnalliseen kehitykseen. Järjestelmän koostuessa kahdesta ristiriitaisesta elementistä, parlamentarismista ja presidentinvallasta, joustavuutta on totuttu pitämään edellytyksenä sen toimivuudelle. Toisaalta, elementtien välillä on vallittava jonkinlainen tasapainotila, jotta niiden yhteiselo olisi ylipäättään oikeutettua, ja eri aikakausien mukaan muuttuvat poliittiset tulkinnat ovat luonnollisesti omiaan heikentämään tätä tasapainoa. Hallitusmuodon kokonaisuutta on vähitellen järkyttänyt myös se tapa, jolla sitä on viime vuosikymmeninä uudistettu. Lukuisat osittaisuudistukset ovat tuoneet hallitusmuotoon liiallistakin joustavuutta tehden siitä lähinnä pa-

lapelin, jonka eri osaset ovat alkaneet elää omaa elämäänsä kokonaisvaltaisten linjojen ja periaatteiden kustannuksella.

Vielä on löydettävissä kolmaskin ajankohtainen kysymys, joka kytkeytyy kiinteästi perustuslain luonnetta koskeviin määrittelyihin. Integraatiokansanäänestykset ovat nostaneet esille kansanäänestysinstrumentin siihen liittyvine ongelmineen. Kysymys tämän suoran demokratiamuodon poliittisesta roolista ja suhteesta edustukselliseen demokratiaan osuu suoraan valtiovallan legitimaation ytimeen. Kysymys on viime kädessä tavasta, jolla kansanvallan suhde perustuslakiin hahmotetaan. Integraatio näyttääkin horjuttaneen perustuslaillisuutta jäsenvaltiotasolla myös kansanäänestysinstrumentin kautta korostettuaan tämän suoran demokratiamuodon merkitystä jäsenmaissa. Suomessa edustuksellisuus on vielä voimissaan ja kansanäänestys toimii lähinnä valtiollista päätöksentekoa täydentävänä instrumenttina. Tätä ilmentävät mm. kansanäänestyksen neuvoa-antava luonne sekä se tosiasia, että sen järjestämisestä on päätettävä lailla. Mutta kuten EU-kansanäänestyksemme osoitti kansanäänestys näyttäisi olevan poliittisesti liian voimakas instrumentti pysyäksään näissä oikeudellisissa puitteissa ja sen tihevä käyttöönnotto integraatioasioissa saattaakin johtaa sen merkityksen muuttumiseen suhteessa edustukselliseen demokratiaan myös Suomen tapauksessa. Tämä kehityssuunta on väistämätön, jos kansanäänestykset otetaan käyttöön myös perustuslakiin tehtävien keskeisten muutosten yhteydessä.

Tämä *Politiikka*-lehden numero pohjautuu osittain Valtiosääntöoikeudellisen Seuran ja Valtiotieteellisen yhdistyksen viime joulukuussa järjestämään Hallitusmuodon 75-vuotisseminaariin ja siellä pidettyihin esitelmiin. Sen rakenne poikkeaa sen vuoksi hievan tulevasta linjasta. Jatkossa lehteen toivotaan tieteellisiä artikkeleita, jotka ovat mitaltaan 15–30 liuskaa ja sisältävät lehden käyttämän viitteistön. Katsauksina ja keskusteluna julkaistaan muunlaista materiaalia, kuten pidettyjä esitelmiä tai kommentteja lehden aikaisempiin kirjoituksiin. Kirja-arvioita julkaistaan entiseen tapaan, ja lisäksi lehti julkaisee listaa toimitukselle saapuneesta kirjallisuudesta, jota lukijat voivat tilata lehdessä arvioitavaksi.

Ottaessamme Raija Hanskin kanssa vastaan *Politiikka*-lehden toimittamisen haluamme kiittää Johanna Jääsaarta ja Jukka Salovaaraa sen eteen tehdystä työstä. Lehdenne *puhutti*, niin kuin sen tehtävänä onkin. Uusi toimitus tulee tekemään parhaansa lehden virkeyden ja monipuolisuuden ylläpitämiseksi. Tehtävä ei luonnollisestikaan onnistu ilman aktiivisen kirjoittajakunnan apua.

Naantalissa 29. tammikuuta 1995

TEIJA TIILIKAINEN
päätoimittaja